مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد.

آصف بهاند

۲۰۱۸/۱۱/۱۶

د افغانستان پر ماشومانو او کوچنیانو باندې

د تاوتریخوالي سونامي

شپږمه برخه

زموږ د ګلالیو ماشومانو او کوچنیانو سترګې او غیږې موږ ته وایي : موږ د ژوند په هغه پړاو کې یو چې نه غواړو د خبرو اوریدو په ځای مو پر مخ څپیړې ولګیږي، موږ نه غواړو چې د مثبتو لوستونو او موزیک د اوریدو پر ځای د توپک او بمونو درزا واورو.

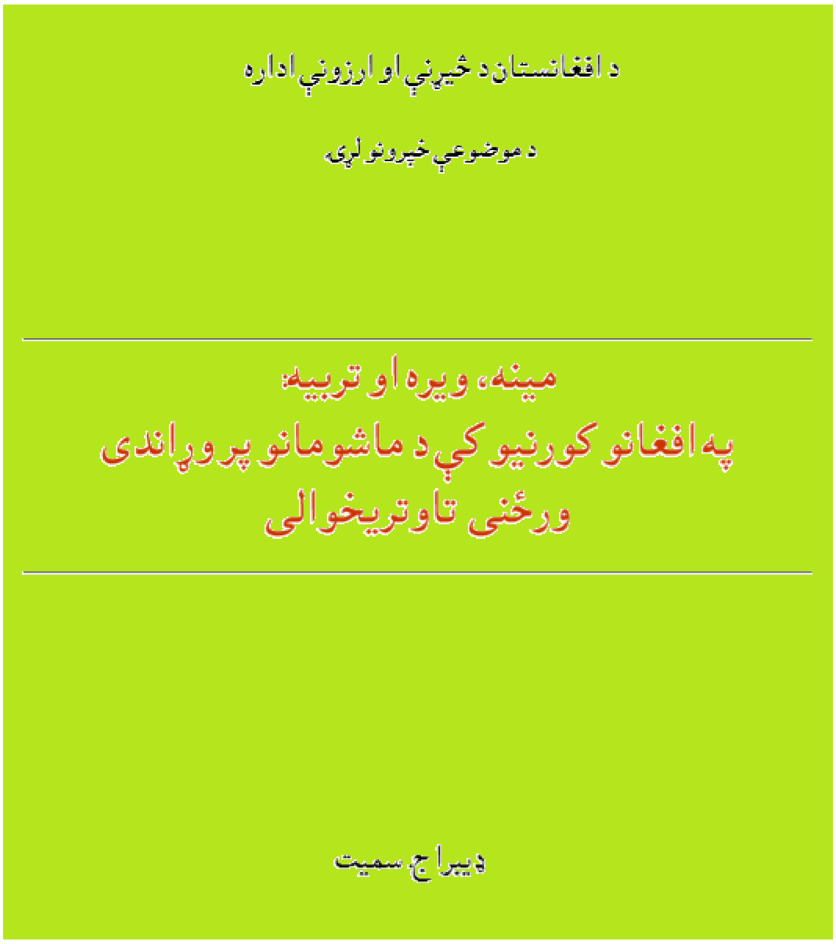

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

د عيني محسوسو تجاربو له مخې چې زموږ ټولنه مطالعه شي، دا ثابتيږي چې هر هغه مشر چې له کوم کشر سره تاوتريخوالی کوي، خامخا له هغه مشر سره د ماشومتوب او کوچنيوالي په دوران کې دې ته ورته تاوتريخوالی شوی دی، چې دی يې اوس په شعوري يا غير شعوري توګه، په عقدوي ډول له خپلو کشرانو سره کوي.
موږ مشران بايد دغې ترخې تکراريدونکې تجربې ته او دې ترخه حقيقت ته په کتو سره دې تاوتريخوالي ته د پای ټکی کيږدو، هغه داسې چې دا قرباني ورکړو چې له موږ سره په شوي تاوتريخوالي سترګې پټې کړو، ور نه تير شو، څو دا عقده او دا ترخه تجربه چې له نسلونو، نسلونو تر موږ پورې را رسيدلې ده، بل نسل ته و نه ليږدول شي او که يې لکه د تيرو نسلونو په شان چې موږ ته يې را سپارلې ده او موږ يې راتلونکي نسل ته وسپارو، نو له راتلونکي نسلونو سره به مو له دې نه هم ستره جفا کړې وي، لکه تيرو نسلونو چې له موږ سره کړې ده .
کله چې موږ له ماشومانو او کوچنيانو سره د تاوتريخوالي له لارې عقدوي چلند کوو، نو په حقيقت کې موږ د هغوی د ذهن په کرونده کې د عقدو او ستونزو تخم کرو چې په زلميتوب او له هغه نه وروسته ژوند کې د هغوی هر څه په زهرو لړي.
ښه به دا وي چې ماشوم سره شوی تشدد، ماشوم بيان کړي او ويې وايي، هغه هم داسې چې د علمي تجربو له مخې داسې زمينه برابره کړای شي چې ماشوم هغه تشدد بيان کړی او وی وايي، چې له ده سره شوی دی؛ که داسې ونه شي نو له ماشوم سره شوی تاوتريخوالی په عقدو باندې بدليږي او عقده په هره بڼه چې وي د ماشوم راتلونکی ژوند له خطر سره مخ کوي.
د تر بحث لاندې کتاب (په افغانو کورنيو کې د ماشومانو پر وړاندی ورځنی تاوتريخوالی) په لوستنې سره لوستونکی پوهيږي چې د څيړنې دا کاري ډله او ليکواله، له پوښتل شوو کورنيو سره په موافقت کې دا منې چې له ماشومانو او کوچنيانو سره تاوتريخوالی د دوی په ژوند کې شته او تاوتريخوالي تر سره کونکي او عاملين يې هم همدوی دي، خو له نيکه مرغه چې دا کورنۍ خپلې تيروتنې مني او دا وايي چې دوی له خپلو کوچنيانو سره د تاوتريخوالي د نه کولو او د يو ښه چلند د ترسره کولو په برخه کې لارښونو ته اړتيا لري. د څيړنې دا کاري ډله او ليکواله، له کورنيو سره د مرستې په موخه، د کتاب په لنډيز کې دا سپارښتنې کړې دي:«

سپارښتنې:

• د ميندو او پلارونو لپاره د ماشومانو د روزلو د مهارتونو د نورو لارو پروګرامونه رامنځته کول، چې له کليوالو حالاتو سره مناسب وي. هر پروګرام چې د ماشومانو پر وړاندی د تاو تريخوالی د مخنيوي په برخه کې کار کوي، لومړی بايد پوه شي چې په ټولنو کې د ماشومانو پر وړاندی د تاو تريخوالی د منفي پايلو او دا چې تاوتريخوالی د ماشومانو د انضباط يا تشويق لپاره غوره لاره نده، عمومي خبر تيا موجوده ده. له دی کبله دا معلوماتي کمپاينونه بايد د مورنيو او پلرنيو مهارتونو د نورو لارو په هکله د خلکو په خبرتيا تمرکز وکړي.
• د ميندو او پلرونو لپاره د ماشومانو د روزلو نور مهارتونه بايد د هغو موسسو لخوا طرح شی چې په دغه ساحه کې له بيلابيلو ټولنو سره په نږدی همکاری کې کار کو ي، تر څو ډاډه شی چې دغه شان نوری لاری د افغانستان د بيلابيلو چاپيريالو لپاره اختصاص شوي.
• په سيمه کې د شتو سرچينو په مرسته کار کول. د ټولنې نفوذ لرونکي خلکو په شمول د مشرانو (نارينه او هم ښځينه)، ملايانو، د روغتيايي پاملرنې سيمه ييز کارکوونکي يا ښوونکي، په ټولنو کې د ماشومانو د روزلو د نورو لارو د ښوونې او مباحثې د ليږدولو په برخه کې کېداي شي ګټور ثابت شي.
نوموړې څېړنې په ټولنه کې داسې اشخاص وپېژندل چې په ځانګړې توګه د ماشومانو پر وړاندی د تاو تريخوالی پر ضد وو . دغه اشخاص کېداي شي د هغه پروګرامونو په وسيله چې موخه يې په کورنيو کې د ماشومانو پر وړاندې د تاو تريخوالی قابو کول دي په ګوته شي او د ماشومانو د روزلو د نورو لارو د مهارت پيغامونو او د ماشومانو پر وړاندې د تاو تريخوالی له امله د ضرر پيښيدو پوهې د خپرلو لپاره وګمارل شی.
• د ټولنې د لا زياتې بوختيا تشويقونه. پروګرامونه او کمپاينونه اړين دي چې ټولنې يو ټوليزه قضاوت ته تشويق کړي چې د ماشومانو پر وړاندی تاوتريخوالی به د هغوی په ټولنه کې و نه منل شی، او هغه خلك چې د ماشومانو پر وړاندې تاوتريخوالی او زورزياتی کوي هغوی وهڅوي چې دغه کار بس کړي. که چېرې د ماشومانو توهين باندی اغماض ونشی او په ټولنه کې معمول و نه منل شی نو حتی که خلك د روحي فشار لاندې يا د نااميدی احساس هم کوي نو دغه کار به ونکړی.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

• کورنیو ته ښوونه وشي چې روحي فشار له تاو تریخوالی څخه پرته اداره کړي. د تشویشونو د اداره کولو د پرمختللو مهارتونو په برابرولو او په کورنی کې د تشویش د اثراتو پراخه پوهه به په کورنی کې د ماشومانو پر وړاندې تاو تریخوالی مخه ونیسی.»

په افغانستان کې د یادې موسسې له لوري، د ټولنې د بیلابیلو برخو د څیړنې په لړ کې، د ماشومانو پر وړاندې تاوتریخوالي موضوع څېړل يې د کار یوه فرعي برخه ده. په دې هکله د کتاب په سریزه کې داسې راغلي دي:

«په 2006 کال کې، د افغانستان د څېړنې او ارزونې ادارې په افغانستان کې د کورنی ډاینامیزم د بدلیدونکي طبیعت په هکله د څېړنې یوه پراخه پروژه پیل کړه، چې په ځانګړې توګه، په کورنیو کې د کورنیو جوړښت او د جندر بدلون او نسلي رولونه او اړیکې د تاوتریخوالي په کچه باندې څه ډول اغېزه کوي. کومې څېړنې چې تر اوسه سرته رسېدلې دا هڅه یې کړې ځو اټکل کړي چې کوم ډول کورنی تاوتریخوالی چې د ټولنې لخوا د یو ګروپ په توګه، ښځې د یوې ډلې په ډول د نرانو په وړاندې، او د مختلفو نسلونو او افرادو لخوا که نارینه وي او که ښځینه، مناسب او قانوني ګڼل شوی وي

د دغې څېړنې موخه دا ده چې د روحي فشار اصلي عوامل یا په تاوتریخوالی پورې اړوند انفرادي او ټولنیز خصوصیات او د کورنی د غړو په منځکې د تاو تریخوالی منل درك او په ګوته يې کړي .

دغه پانه د پورتنی څېړنې له یوې فرعی برخې څخه بحث کوی: په کورنۍ واحد کې د ماشومانو پر وړاندېتاو تریخوالی (په دې څېړنه کې د ماشومانو په وړاندې تاوتریخوالي کې ټولې بدني سزاګانې او واړه ظالمانه یا د سپکاوي څخه ډك عملونه شاملدي) »

د کتاب په سریزه کې د کتاب د موضوعاتو لنډیز راغلی دی او د څیړنې د موخو او د تاوتریخوالي د ډولونو ثبتول او په نښه کول د دې له پاره تر سره کیږي چې د ځینو مهمو مسایلو په پوهیدو کې ګټه ورنه واخستل شي چې زه یې د مهموالي او د خلکو او ټولنې په منځ کې د روان او کېدونکي تاوتریخوالي د ژوندیو او مستندو بیلګو له پاره دلته یوه د پام وړ برخه رانقلوم:

«دغه څېړنه کې هڅه شوی چې د تاو تریخوالی افراطی او یا غیر معمولي موارد راغونډ نشی بلکې دغه څېړنه د تاو تریخوالی د ډېرو عامو عادي بنو سره چې د خلکو د ورځني ژوند ورځنیز تاوتریخوالی یوه برخه ده، تړاو لري په داسی حال کې چې د دغه څېړنې موخه دا نه وه چې په کورنیو کې د تاو تریخوالی اندازه څرګنده کړي، دغه څېړنې وموندل چې په کورنی کې د ماشومانو پر وړاندی تاوتریخوالی په خپلو ټولو بنو سره د څېړنې په ټولو سیمو کې جاري دی. په حقیقت کې، د ماشومانو پر وړاندی فزیکي تاوتریخوالی په ټولو 61 موضوعاً څېړل شویو کورنیو کې په بیلابیلو کچو موجود وو. د ټولنو د خلکو د کیسو پر بنسټ او په مسؤنه توګه داسی ویلي شو چې، که ټولو نه، خو یو اندازه ماشومانو په دغو ټولو کورنیو کې اکثره په لویو ټولنو کې په کورنی کې په بیلابیلو کچو تاو تریخوالی زغمي.

د ماشومانو پر وړاندېتاو تریخوالی په دوو برخو وېشل کیږی:

تاو تریخوالی چې د انضباط او یا سزا په ډول تری کار اخستل کیږی؛ او تاو تریخوالی چې د غوسې، روحي فشار او یا ناامیدی له کبله د مرتکب لخوا ترسره کېږي.

دغه دوه کټګورې د تاوتریخوالي د اداره شوی او نه اداره شوی مفهوم په نظر کې نیولو سره یو شان دی. داسی پوهه موجوده ده چې په حقیقت کې د دغو دوو کټګوریو تر منځ زیاتی موجود دی: په سمه او سنجول شوی ډول تاو تریخوالی چې د انضباط او یا سزا ورکولو په موخه وی، او تاو تریخوالی چې بنیاد یې د شخص غوسه وی او خپله اداره یې له لاسه وکړی وی، د ماشومانو پر وړاندی د دغه دوه ډوله زور زیاتی تر منځ توپیر موجود دی. سره له دې، د تحلیلي څرګندونې په موخه د دغه دوه ډوله تاوتریخوالی طبقه بندي ګټور کار دی.

سر بیره پر دی، د ماشومانو پر وړاندی زور زیاتی په ښکاره او عمومي توګه د دغه دوه کټګوریو په برخه کې د ځواب ویونکو لخوا تر بحث لاندی راتلی. په بیلا بیلو ولایتونو کې د ماشومانو پر وړاندی د تاو تریخوالی په ډول ډول بنو کې د لږ شان توپیر سره سره، د تاوتریخوالي ډېری عامی بنې چې څرګنده شوی هغه، په څپیړه وهل، ناوړه خبری، په سوك، لغته، لښته، کیبل او پایپ‌تانو باندی وهل وو. په حقیقت کې، د ډېرو کورنیو لپاره دغه راز تاوتریخوالی کېداي شي د نورمال یا د ورځني تاوتریخوالی بیلګه وکړي. د بی شانه یا غیر معمول تاوتریخوالی د ډولونو بېلګې چې د دغه څېړنې په بهیر کې موندل شوي عبارت دي له:

په ماشومانو ډزی کول، په رسی تړل، د ژمي په سړه هوا کې بهر په یخو اوبو مینځل او د خلکو پر وړاندی د هغوی سپکاوی. د ماشومانو پر وړاندی د تاو تریخوالي ډېرو کیسو باندی په مشرح توګه بحث وشو او د ماشومانو پر وړاندی د تاو تریخوالی په هکله بیلا بیل لید لوری او مفکوری راغونډی شوی. دغه معلومات پدی موخه تجزیه کېږي څو د دغه لاندی مسایلو په پوهیدو کې تری ګټه واخستل شي:

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په څیر و لولئ

- د ماشومانو پر وړاندی د افرادو د تاوتریخوالی او دوامداره یـا مزمن تاو تریخوالی دلایل او عوامل؛
- څوک د ماشومانو پر وړاندی تاو تریخوالی کوی؛
- څوک د ماشومانو پر وړانـدی د تـاو تـریـخـوالـی حـق لـري او د تاوتریخوالی د دغه شان وړوالي په هکله لويان څه ډول احساس کوي؛
- د ماشومانو پر وړاندی تاو تریخوالی څومره معمول دی؛
- د ماشومانو پر وړاندی تاوتریخوالی د وخت په تیریدو سـره څـه بدلون موندلی دی .

دغه پاڼه د ماشومانو پر وړاندی د تاوتریخوالی په هکله د لویـانـو پـر لید لورو او مفکورو متمرکزه ده، هغوی خپله د ماشومتوب پـر مـهـال دغه شان تاوتریخوالی پر خپل ځان لـیدلـی دی. د مشرانـو لـیدلـورو باندی په تمرکز سره دغه پاڼه هغه مسایل چې ولی میندی او پـلـورونـه په کورنی کې د ماشومانو پر وړاندی سخت دریځ لري، تر بحث لاندی څېړنیزه ډلو له ماشومانو سره د عملی او مـیـتـودی دلایـلـو لـه کبله مرکه و نـه کـړه .
همدا رنګه د تاوتریخوالی ځانګړی بني په دغه پـاڼـه کـې نـه څـېـړل کـېـږي:

لـومـړی،

د ماشومانو پر وړاندی جنسی تیری د دغـه څـېـړنـې د لـويـې پـروژې لـه مقصد او بهیر څخه بهر وو.

دوهم،

د ماشومانو واده او اجباري ودونـه په دغه پاڼه کې تر پوښښ لاندی نه دي راغلي، خو د دغـه اداری پـه یـوه بله پاڼه چې د ودونو د کړنلارو او پـه کـورنـی کـې پـه تـاوتـریـخـوالـی باندی د هغې د اغېزو اړوند پروژه کې راغلي، څېړل کـیږی.

دریم،

پـه دغه پاڼه کـې پـه اصـلـي تـوګـه د مـاشـومـانـو پـر وړانـدی د فزیکي تاوتریخوالی او بدو ویناوو په هکله یو لړ بحثونو باندی تینګار شوی دی. د ماشومانو پر وړاندی بی پروایي او په کورنی کې ماشـومـان پـه زوره شاقه کارونو ته اړول په تفصیل ندی بیان شـوی، ځـکـه چـې دغـه مسایل د پراخي څېړني د پروژی له مقصد څخه بهر وو او هـمـدارنـګ ځواب ورکوونکو په دی هکله ډېری خبری نکولي .
د دغه څېړني د موندنو پر بنسټ، دغه پاڼه څو مهمه استدلالونه کـوی:

لومړي،

په هغو ټولنو کې چې څېړنـه تـر سـره شـوه، د مـاشـومـانـو پـر وړاندی تاوتریخوالی د کورنی د غړو له خوا منل شـوی کـار وو، پـه زیاته کچه تری کار اخستل کېدو او خلك ور سره آشنا وو. سره له دې، د ماشومانو په وړاندی تاوتریخوالی په پراخه کچه د منلو وړ نـدی. د ماشومانو په وړاندې دا ډول کـړه وړه د مـنـلـو وړ نـدي او ښـه هم نـه بريښي.

دوهم،

او د لومړنی موندني د پایلی په توګه، ډېر خلك لېوال دي څو د خپلو ماشومانو د روزني لپاره د تـاوتـریـخـوالـی څـخـه پـرتـه نوری لاری چاری غوره کړي، مګر د ورته لارو چارو پـه اړونـد ډېـر لـږ معلومات لري.

دریم،

ډېر تاوتریخوالی چې ماشومانـو تـه مـتـوجـه ده هغه د لویانو د احساساتو سره تړاؤ لري، کله چې د کورنی مشر غړي د فشار لاندې وینو ماشومانو یا خویندې او ورونه د هـغـوی د غـوسـې قربـانـي ګـرځـي.

څـلـورم،

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزی بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکي په څیر و لولئ

په کورنۍ کې د ماشومانو په وړاندې تاوتريخوالى د نورمالى او عادي اړيکې د يوى برخې په څير ګڼل کېږي. او د ميندو او پلرونو د دغه کار په اړه کوم خاص ټولنيز قضاوت نه کيږي. ځکه خو، د ماشوم په وړاندى د ظلم او سخت دريځ خپلولو پر مهال د رټلو يا تورنيدو څخه لږه ويره ليدل کېږي . د ماشومانو د روزلو د نورو لارو رامنځته کول، د روحي فشار د اداره کولو مهارتونه او په کورنۍ کې د ماشومانو په وړاندې د ډېر لفظي انتقاد (چې پخپله د ټولنې څخه رامنځته کېږي) تاوتريخوالى به د تاوتريخوالى په وړاندې د ننګونې تر ټولو ښې او اغېزمنې لارې وي.
دا لاندېنى فصل د نوموړې څېړنې ميتود تر بحث لاندې نيسي او د څېړنې هغه ميتودونه چې د معلوماتو د راټولولو او تحليل لپاره په کارول شوي، په لنډ ډول ښيي. بل، دريم فصل د څېړنې اته بيلابيلې سيمې تشريح کوي. څلورم فصل د والدينو هغو اميدونو او هيلو ته لنډه کتنه کوي کوم چې د خپلو ماشومانو د راتلونکي لپاره يې لري او همدارنګه په کورنۍ کې د ماشومانو رول روښانوى، څو هغه شرايط څرګند کړي په کوم کې چې د ماشومانو پر وړاندى تاوتريخوالى او اجبار ترسره کېږي. پنځم فصل د هغه تاوتريخوالي نمونې او ډولونه تشريح کوي چې په ټولنو کې چيرته چې دغه څېړنه ترسره شوه عادي او معمولي بريښي. همدارنګه دغه فصل د هلکانو او نجونو د روزنې ترمنځ توپير په ګوته کوي او دا هم بيانوي چې په يوې کورنۍ کې چاته او پر چاباندې د تاوتريخوالى حق ورکول شوى. نوموړى فصل دا هم سپړي چې ټولنه د ماشومانو په وړاندې د تاوتريخوالى د زيان څخه څه خبرتيا لري. شپږم فصل د بدني سزا د استعمال په وړاندى د کړو وړو توپير څېړي او داسې نمونې وړاندې کوي چې د يوې کورنۍ ګڼ شمېر غړي بيلابيل نظرونه لري. نوموړى فصل دا هم بيانوي چې څرنګه د خلکو معنوي نظرونه د ماشومانو سره د تاو تريخوالى په مهال د هغوي د اصلي چلند سره توپير لري. اووم فصل د بدني سزا په اړه د ميندو او پلرونو مختلف دليلونه څېړي او د ماشومانو د روزنې او تربيې ځينې نورى لارې چې د ځواب ورکوونکو لخوا تشخيص شوي، وړاندى کوي. اتم فصل د ماشومانو په وړاندى د تاوتريخوالى لا زيات عوامل بيانوي، چې د لويانو د روحي فشار او ناميدۍ د احساس له امله چې کېدايشي په کورنۍ کې د ماشومانو په وړاندى د تاوتريخوالى لامل وګرځي، تمرکز کوي. نهم فصل د خلکو د ادراك او پوهې د څېړنې پوسيله حالاتو ته د بدلون لپاره خلاوو ته پام را اړوي څو جوته کړي چې څنګه او په څه ډول په کورنۍ کې د ماشومانو په وړاندى تاو تريخوالى د وخت په تيريدو سره بدلون موندلې. وروستې او د دغه پاڼې د پاى او بشپړيدونکې فصل تر ټولو مهمو او ارزښتناکو بحثونو باندى رڼا اچوي او د پاليسۍ او پروګرام هغه وړانديزونه چې د دغه څېړنې څخه لاسته راځي وړاندى کوي .
لکه څرنګه چې دا مضمون په کورنۍ کې د ماشومانو په وړاندې د تاو تريخوالى اړونده مسايلو باندى تمرکز کوي مګر د يادونې وړ ده چې د نوموړې څېړنې کاري ټيم د ماشومانو سره د هغوي د والدينو او نورو مشرانو لخوا د ژورې مينې محبت او پاملرنې شاهد هم دي. همدا راز والدينو د خپلو ماشومانو د راتلونکې په اړه خپلې ژورې انديښنې او پراخه هيلې او اميدونه څرګند کړل، لکه څرنګه چې پدې اړه په څلورم فصل کې ورته اشاره شوېده»

د شپږمې برخې پاى.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ